

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ ТА ТОВАРООБОРОТУ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Досліджено тенденції розвитку попиту на продукцію ресторанного господарства. Розглянуто передумови та тенденції зміни товарообороту ресторанного господарства як показника реалізованого попиту сільського населення в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Ключові слова: попит на продукцію ресторанного господарства, тенденції розвитку попиту, тенденції зміни товарообороту ресторанного господарства, передумови розвитку товарообороту.

Mitsenko N., Skibjak R.

RESTAURANT HOUSEHOLDS PRODUCT DEMAND AND PRODUCT TURNOVER DEVELOPMENT TRENDS

Influence factors and restaurants household products demand development trends are researched. Restaurant household product turnover changes trends as a population realized demand indicator in the conditions of dynamic environment.

Keywords: restaurant household products demand, demand influence factors, restaurant household product turnover development trends.

Вступ. Ресторанне господарство – сектор економіки, підприємства якого беруть безпосередню участь у процесі суспільного відтворення, задоволенні потреб у харчуванні та рекреації населення. Складність забезпечення виконання цих функцій в ринкових умовах актуалізує необхідність проведення досліджень тенденцій розвитку попиту на продукцію ресторанного господарства та товарообороту ресторанного господарства як показника реалізованого попиту населення.

Прояви фінансово-економічної кризи в розвитку економіки держави, відсутність чітких орієнтирів і принципів регулювання ресторанного господарства в Україні призвели до регресивних тенденцій у розвитку цієї сфери економіки. Застаріла матеріально-технічна база, незнання та недотримання міжнародних стандартів якості обслуговування, недостатня розвиненість та практична неадаптованість інструментарію управління до потреб сфери масового харчування негативно впливають як на задоволення потреб споживачів у послугах з організованого харчування, так і на економічні результати підприємств ресторанного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку сфери ресторанного господарства присвячені праці вітчизняних науковців: А. Аветисової [1], В. Антонової [2],

В. Карсекіна, Н. Кашевої, Т. Литвиненка, А. Мазаракі, Е. Павловської, Г. П'ятницької [6], Н. П'ятницької, Л. Яцуна, Б. Шелегди. Подальшого розроблення вимагають питання формування мережі підприємств ресторанного господарства нового типу із врахуванням ринкових процесів, тенденцій розвитку попиту населення, конкурентного середовища.

Постановка завдання. Метою статті є визначення тенденцій розвитку попиту населення на продукцію та товарообороту ресторанного господарства, як результату його адаптації до ринкових змін.

Виклад основного матеріалу. Необхідність ресторанного господарства як виду діяльності обумовлюється тим, що харчова промисловість і сільське господарство виробляють лише частину готових до вживання продуктів харчування. Завдяки виокремленню виробництва власної продукції в підприємствах масового харчування досягається економія суспільної праці. Наголосимо, що розвиток ресторанного господарства визначається характером і розмірами потреб людей у послугах з організації споживання матеріальних і духовних благ у не домашніх умовах; залежить від рівня платоспроможного попиту населення та структури його витрат; сприяє боротьбі з бідністю та виступає каталізатором наближення рівня життя населення у селі та місті; дозволяє підвищити культуру споживання

та забезпечити раціональне харчування різних груп споживачів.

Поглиблення ринкових процесів змінює уявлення про тенденції розвитку ресторанного господарства та попиту на його послуги. Вибір форми виробництва готових до споживання продуктів харчування (домашнього чи суспільно організованого) обумовлюється розвитком виробничих сил та характером виробничих відносин і, перш за все, рівнем реальних доходів населення, структурою витрат домогосподарств. Поширення кризових явищ в економіці України неминуче відобразилося на стані попиту населення на продукцію та товарообороті закладів ресторанного господарства. Особливо відчутні ці зміни в сільській місцевості, де рівень життя населення об'єктивно є нижчим внаслідок порівняно нижчого рівня грошових доходів; поширення натуральної оплати праці; задоволення переважної частки потреб населення в продуктах харчування за рахунок виробництва сільгосппродукції в особистих селянських господарствах; порівняно нижчого рівня споживання продуктів на душу населення; необхідності першочергового спрямування доходів сімей на задоволення фізіологічних потреб.

Порівняльний аналіз структури сукупних витрат домогосподарств в сільській місцевості США та України дозволив виявити, що частка витрат від-

14-15% [5, с. 43]. При цьому в США на придбання продукції та послуг в закладах масового харчування припадає до 40% загального обсягу витрат домогосподарств на харчування, тоді як в Україні – 1,3%. Отже, задоволення потреб населення України в продуктах здійснюється переважно за рахунок їх безпосереднього виробництва, придбання в роздрібній торгівлі та на ринках, що свідчить про нерозвиненість попиту на продукцію ресторанного господарства в сільській місцевості.

Підтвердженням цього може бути розгляд показників розвитку ресторанного господарства споживчої кооперації України, яка є домінуючою системою в сільській місцевості. Протягом 2007–2011 рр. спостерігається різке скорочення мережі: у 2011 р. в системі нараховувалось 3003 заклади ресторанного господарства проти 6803 у 2007 р. (табл. 1).

Найвищими темпами скорочувалася мережа кафе та буфетів (на 18%), кількість ресторанів скоротилася на 72 од. (32,2%), а їдальень - на 497 од. (40,9%). Зменшилась кількість посадкових місць до 153900 у 2011 р. Найбільше скоротилася кількість посадкових місць у кафе, буфетах та їдальнях. Протягом 2007-2011 рр. мережа ресторанного господарства характеризується зростанням середньої потужності закладу на 18,8%; спостерігається

Таблиця 1

Мережа ресторанного господарства споживчої кооперації України у 2007- 2011 рр. [4, с. 5]

Показники	Роки					Абсолютне відхилення (+,-)		Темпи росту, %	
	2007	2008	2009	2010	2011	2011/ 2007	2011/ 2010	2011/ 2007	2011/ 2010
	Кількість закладів, од.	6803	4387	3905	3255	3003	-3800	-252	44,1
у т.ч. кафе, буфети	4592	2824	2521	2099	1979	-2613	-120	43,1	94,2
їдальні	1217	1000	874	726	720	-497	-6	59,1	99,1
ресторани	224	170	167	155	152	-72	-3	67,8	98,0
мережа, яка розташована у сільській місцевості	4018	2718	2358	1917	1692	-2326	-225	42,1	88,2
Кількість посадкових місць, од.	293300	218300	200800	172200	153900	-139400	-18300	52,4	89,3
у т.ч. кафе, буфетах	148000	100000	92100	80300	79100	-68900	-1200	53,4	98,5
їдальнях	100500	84200	75100	61900	56400	-44100	-5500	56,1	91,1
ресторанах	25300	20500	21200	19700	18400	-6900	-1300	72,7	93,4
у мережі, розташованій у сільській місцевості	158300	121500	97600	91000	75000	-83300	-16000	47,3	82,4
Кількість місць в середньому на підприємство, од.	43,1	49,7	51,4	52,9	51,2	8,1	-1,6	118,8	96,8
у т.ч. кафе, буфетах	32,2	35,4	36,5	38,2	39,9	7,7	1,7	124,0	104,8
їдальнях	82,5	84,2	85,9	85,2	78,3	-4,2	-6,9	94,8	91,8
ресторанах	112,9	120,5	126,9	127,1	121,0	8,1	-6,0	107,1	95,2
по мережі,	39,4	44,7	41,3	47,4	44,3	4,9	-3,1	112,5	93,3

чизняних домогосподарств на продукти харчування складала в 2011 р. 56% [7, с. 407], тоді як в США -

укрупнення закладів кооперативного ресторанного господарства. В 2011 р. в системі нараховувалося

1692 од. (56,3%) закладів, розташованих в сільській місцевості; порівняно із 2007 р. даний показник зменшився на 57,9%. При цьому варто відмітити, що підприємства, розташовані у сільській місцевості, є невеликими – в середньому 44 місця.

спроможністю закладів ресторанного господарства, повільним впровадженням ринкових методів господарювання, вузькою асортиментною структурою, сповільненою оборотністю товарів, відсутністю широкого застосування новітніх технологій у приготуванні їжі.

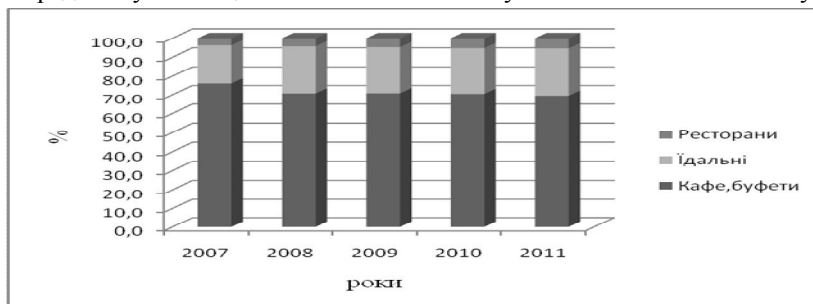

Рис. 1. Зміна структури діючої мережі ресторанного господарства споживчої кооперації України у 2007–2011 рр.

Особливий інтерес в процесі дослідження являло вивчення змін в типізації закладів ресторанного господарства (рис. 1). Найбільша частка припадає на кафе, буфети (1979 од. або 65,9% загальної кількості закладів), що можна пояснити ціновим рівнем та доступністю цих закладів в умовах економічної нестабільності. Протягом 2007–2011 рр. відмічено зростання частки їдальень (передусім, шкільних) з 17,9% до 24%, зменшення частки ресторанів (з 14,6% до 10,1%) та кафе і буфетів (з 67,5% до 65,9%). Протягом 2007–2011 рр. найвищим рівнем

Зміни в чисельності та складі мережі ресторанного господарства споживчої кооперації здійснюються безпосередній вплив на розвиток результуючого показника – роздрібного товарообороту (табл. 2).

У цілому по системі Укоопспілки у 2007–2011 рр. відзначено зростання обсягу товарообороту кооперативного ресторанного господарства, хоча динаміка товарообороту в розрізі областей має значні відмінності. У 2011 р. відносно 2007 р. по всіх областях спостерігалось зростання товарообо-

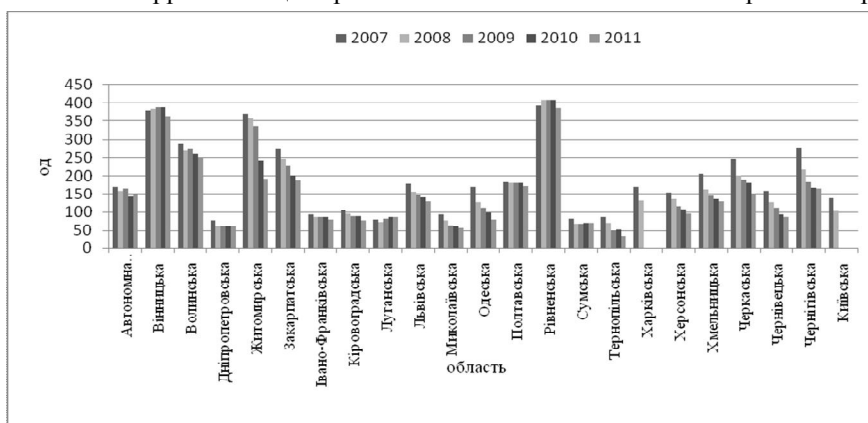

Рис. 2. Зміна кількості підприємств ресторанного господарства споживчої кооперації України в розрізі областей за 2007–2011 рр.

забезпеченості кооперативними підприємствами ресторанного господарства відрізнялися такі області, як Вінницька, Рівненська та Волинська. Натомість, найнижчий рівень відзначається по Тернопільській, Дніпропетровській та Кіровоградській областях (рис. 2). Зростання кількості підприємств ресторанного господарства спостерігалось лише у Луганській області. Це пояснюється низькою конкуренто-

росту ресторанного господарства, крім Житомирської, де цей показник зменшився на 2,9%, Миколаївської – 24%, Тернопільської - 7,1%, Чернігівської – 2,2%. При цьому 51,7% товарообороту припадало на заклади, розташовані у сільській місцевості. Товарооборот кооперативного ресторанного господарства у сільській місцевості розвивався швидше: у 2011 р. він склав 368994 тис. грн. і зріс

Таблиця 2

Розвиток роздрібного товарообороту ресторанного господарства споживчої кооперації України в 2007–2011 рр. [4, с. 5]

Показники	Роки					2011 р./ 2007 р., %
	2007	2008	2009	2010	2011	
Роздрібний товарооборот, тис. грн.	604700	672000	630436	694000	714400	118,1
у т.ч. у сільській місцевості	310211	337344	320892	357410	368994	118,9
Питома вага товарообороту у сільській місцевості, %	51,3	50,2	50,9	51,5	51,7	+0,4

на 18,9% проти 2007 р. Це свідчить про втрату позицій кооперативного ресторанного господарства на міському ринку та розширення діяльності на сільському, який є більш складним.

Дані тенденції свідчать і про перспективність розвитку кооперативного ресторанного господарства, для чого існують об'єктивні соціально-економічні передумови: якісні зміни в рівні життя населення, обумовлені формуванням конкурентного підприємницького середовища, розвитком фермерства, особистих селянських господарств, індустріалізацією праці; наявність пропозиції послуг ресторанного господарства на ринку з боку як підприємств споживчої кооперації, так і з боку приватних закладів; підвищення частки сільського населення в загальній чисельності населення, обслуговуваного споживчою кооперацією; зростання у складі населення частки зайнятих у промисловості, будівництві, на транспорті, у невиробничій сфері; укрупнення сільських населених пунктів; денатуралізація доходів населення; подальший розвиток туризму; розвиток дачного садівництва; розширення доріг, поліпшення транспортного сполучення [3, с. 237].

Одним із стратегічних напрямів розвитку кооперативного ресторанного господарства є підвищення ефективності використання наявної матеріально-технічної бази через: припинення закриття закладів, відмову від їх здавання в оренду; модернізацію приміщень, виробничо-технологічних процесів шляхом залучення інвестицій діючих підприємств споживчої кооперації, членів споживчих товариств та інвесторів з некооперативного сектору; застосування у виробничо-технологічному процесі неенергоємного устаткування; зміну асортиментної політики підприємств з орієнтацією на потреби споживачів, підвищення якості і збільшення видів послуг; участь у виробництві напівфабрикатів через розвиток кулінарних цехів; нарощування випуску власної продукції і реалізацію її через підприємства торгівлі.

Висновки. Кризові явища в економіці країни обумовили зниження попиту сільського населення на продукцію та послуги ресторанного господарства. Розширення присутності споживчої кооперації на сільському ринку кулінарної продукції потребує врахування тенденцій змін попиту. Розвиток підприємств ресторанного господарства повинен бути орієнтованим на застосування сучасної стратегії та передбачати: розвиток закладів харчування в дитячих, медичних, шкільних установах з використанням недорогих технологій; розвиток підприємств швидкого обслуговування; використання ресторанів і кафе для обслуговування розважальних заходів; організацію обслуговування дрібних поселеннях через їдальні, закусочні, кафе малої потужності в складі комбінованих підприємств.

Подальших досліджень потребує моделювання товарообороту ресторанного господарства внаслідок зміни попиту населення на ринку.

1. Аветисова А. О. Структурні зміни на ринку ресторанного господарства : моногр. / А. О. Аветисова. – Донецьк : Вид. ДонДУЕТ, 2003. – 176 с.

2. Антонова В. А. Економічні зміни як стимулюючий фактор розвитку ресторанного господарства в сучасних умовах / В. А. Антонова // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. праць – Вип 21. – Т. 2. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. – С. 121–127.

3. Міценко Н. Г. Ресторанне господарство споживчої кооперації у сільській місцевості / Н. Г. Міценко, О. М. Муравинець // Науковий вісник НЛТУУ : зб. наук.-техн. праць. – Вип. 21.9. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2011. – С. 235 – 241.

4. Основні показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організації системи Укоопспілки за 2011 р. – К. : Укоопспілка, 2012. – 126 с.

5. П'ятницька Г. Т. Ресторанне господарство України: ринкові трансформації, інноваційний розвиток, структурна переорієнтація : моногр. / Г. Т. П'ятницька. – К. : КНТЕУ, 2007. – 465 с.

6. П'ятницька Г. Т. Формування стратегії розвитку підприємств ресторанного господарства : автореф. дис. д-ра. екон. наук.: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Г. Т. П'ятницька. – К. : КНТЕУ, 2008. – 43 с.

7. Статистичний щорічник України за 2011 р. / Державна служба статистики України. – К. : ТОВ „Август Трейд”, 2011. – 559 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ